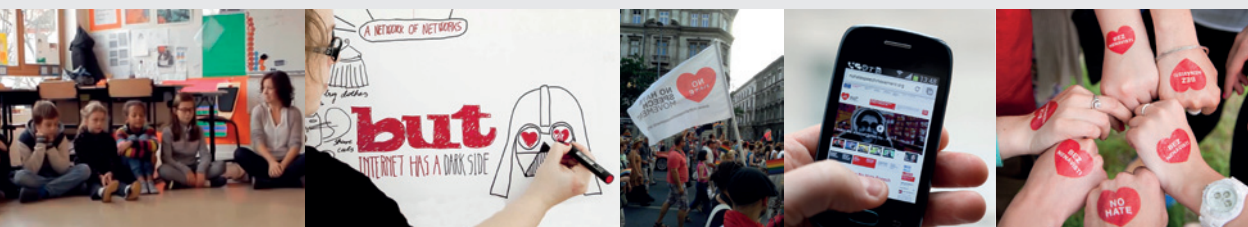

ZAKŁADKI

PRZECIWDZIAŁANIE MOWIE NIENAWIŚCI
W SIECI POPRZEZ EDUKACJĘ
O PRAWACH CZŁOWIEKA

tolerancja nękanie **edukacja o prawach człowieka** wrogość **tolerancja**
homofobia **solidarność** ksenofobia **sprawiedliwość** przestępstwo
tolerancja **szacunek** seksizm **różnorodność** rasizm **pokój** nacjonalizm
uczestnictwo antysemityzm **równość** homofobia **bezpieczeństwo**
odność islamofobia **wolność** dyskryminacja **demokracja** nienawiść

ZAKŁADKI

**Przeciwdziałanie mowie nienawiści w sieci
poprzez edukację o prawach człowieka**

Autorzy i redaktorzy
Ellie Keen, Mara Georgescu

Redakcja merytoryczna
Rui Gomes

Tytuł oryginału: *Bookmars – A manual for combating hate speech online through human rights education*
© Council of Europe, 2014

Opinie wyrażone w niniejszym podręczniku niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Rady Europy. Wszystkie prawa do tej publikacji należą do Rady Europy. Zabrania się reprodukcji i rozpowszechniania niniejszej publikacji w całości lub w części w celach komercyjnych w jakiegokolwiek formie lub za pomocą jakichkolwiek środków, elektronicznych (CD-ROM, Internet itp.) lub mechanicznych, w tym powielania, zapisywania lub wykorzystywania jakiegokolwiek innego systemu przechowywania i wyszukiwania informacji bez pisemnej zgody Wydawnictw Rady Europy (publishing@coe.int), Dyrekcji Komunikacji Rady Europy (z powiadomieniem Europejskiego Centrum Młodzieżowego w Budapeszcie, 1-3 Zivatar utca, H-1024 Budapeszt, Węgry; e-mail: eycb.secretariat@coe.int). Reprodukowanie materiałów z niniejszej publikacji jest dozwolone wyłącznie w niekomercyjnych celach edukacyjnych pod warunkiem odpowiedniego podania źródła. Pozostałą korespondencję dotyczącą *Bookmarks* należy kierować do Departamentu ds. Młodzieży Rady Europy: European Youth Centre Strasbourg, 30, rue Pierre de Coubertin, F-67075 Strasbourg Cedex - France, email: youth@coe.int

Zdjęcia na okładce dzięki uprzejmości (od lewej do prawej):

- Rady Europy
- No Hate Ninja Project
- Földi László
- Horváth Dániel
- National Campaign Committee Slovakia

Podręcznik powstał z inicjatywy Rady Europy i jest wykorzystywany za jej zgodą. Niniejsze tłumaczenie podręcznika zostało wydane w porozumieniu z Radą Europy, lecz na wyłączną odpowiedzialność wydawcy.

Tłumaczenie wydane na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa [CC BY-SA 3.0 PL] przez Fundację Batorego w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG.

Tłumaczenie: Marcin Łakomski

Redakcja: Joanna Liczner, Katarzyna Szaniawska

Korekta: Katarzyna Szaniawska

Projekt graficzny i skład: Poważne Studio

(na podstawie oryginalnego projektu autorstwa Dániela Horvátha)

Warszawa 2015

ISBN 978-83-62338-54-2

PRZEDMOWA

Trzymasz w rękach podręcznik *Zakładki*. Jest to cenne narzędzie służące przeciwdziałaniu mowie nienawiści i wzmocnieniu poszanowania praw człowieka. Można by zadać pytanie: „Po co sobie tym zawracać głowę? Przecież ludzie w demokratycznym społeczeństwie mają prawo do swobody wypowiedzi!”. Rzeczywiście: wolność słowa to podstawowe prawo człowieka, które dotyczy również wypowiedzi mogących ludzi obrażać, szokować czy niepokoić. Korzystanie z tego prawa pociąga za sobą odpowiedzialność i oczywiste obowiązki. Mowa nienawiści nie jest mową „chronioną” – pełne nienawiści słowa mogą prowadzić do prawdziwych przestępstw motywowanych nienawiścią. Takie przestępstwa już zrujnowały lub odebrały życie zbyt wielu ludziom.

Mowa nienawiści należy obecnie do najczęstszych form nietolerancji i ksenofobii w Europie. Szczególnie niepokojąca jest rosnąca obecność mowy nienawiści w dyskursie politycznym oraz jej upowszechnianie się w sferze publicznej, zwłaszcza w Internecie. Kiedy to, co nieakceptowalne staje się do przyjęcia i zaczyna być „normą”, pojawia się prawdziwe zagrożenie dla praw człowieka. Kampania młodych na rzecz praw człowieka w Internecie „Bez nienawiści” ma na celu zmniejszenie poziomu tolerancji dla mowy nienawiści w sieci oraz położenie kresu jej „normalizacji”.

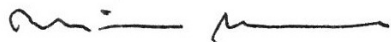
Nikt nie zaprzeczy, że Internet daje nam nowe, niezwykle narzędzia komunikacji służące solidarności, organizowaniu i zmianie społecznej, a także rozrywce. Nie możemy jednak pozwolić na to, aby stał się narzędziem tortur i propagandy wykorzystywanym przez przemysł i ideologię nienawiści. Wolność wyrażania opinii w Internecie musi również oznaczać wolność od strachu w Internecie.

Rada Europy jest pionierem w definiowaniu mowy nienawiści oraz formułuje apele o potępienie rasizmu i ksenofobii w Internecie. Środki prawne są bardzo ważne, ale na pewno niewystarczające. Jedynym długofalowym rozwiązaniem jest edukacja. To edukacja pomaga zapobiegać mowie nienawiści, demaskować ją i budować solidarność z jej ofiarami.

Uczenie się o prawach człowieka, poprzez prawa człowieka i dla praw człowieka ma zasadnicze znaczenie w utrzymaniu klimatu sprzyjającego tym prawom w obliczu szybkich zmian, jakim stale podlega nasze społeczeństwo. Jest to szczególnie istotne dla dzieci i młodzieży. W dzisiejszych czasach takie nauczanie powinno być integralną częścią edukacji medialnej oraz w zakresie korzystania z Internetu.

Kampanię Rady Europy „Bez nienawiści” prowadzą młodzi ludzie. To oni apelowali o jej wprowadzenie i oni decydują o jej kształcie. To ważne, bo właśnie młodzież często pada ofiarą zastraszania i mowy nienawiści oraz innych naruszeń praw człowieka w sieci.

Mam nadzieję, że niniejszy podręcznik trafi do szkół, ośrodków dla młodzieży i organizacji młodzieżowych, a także do Internetu. Uczniów, edukatorów i wszystkich innych zachęcam do korzystania z niego i do udziału w naszej kampanii. Użyjmy podręcznika Zakładki, by powiedzieć „nie” mowie nienawiści.

Thorbjørn Jagland
Sekretarz Generalny Rady Europy

PODZIĘKOWANIA

Pragniemy podziękować wszystkim osobom, które przyczyniły się do powstania niniejszego podręcznika, przekazując swoje sugestie i opinie. Należą do nich w szczególności:

- Członkowie Grupy Wykonawczej Kampanii „Bez nienawiści”: Sergio Belfor, Ghofran Ounissi, Shannon Stephens (Zespół Doradczy ds. Młodzieży); Laurence Hermand, Aleksandra Mitrovic-Knezević, Dicle Akinci (Europejski Komitet Sterujący ds. Młodzieży); Lien Vanbrabant (Europejska Agencja Informacji i Doradztwa dla Młodzieży); Maggie Dokupilova (Europejskie Forum Młodzieży); Dariusz Grzemny (trener) i Kristina Ling (Europejskie Stowarzyszenie Karty Młodzieżowej);
- Claudia Lenz (Europejskie Centrum im. Wergelanda), Anni Siltanen (Insafe) i Vitor Tomé (konsultant);
- Anne Weber (Biuro Komisarza ds. Praw Człowieka); Gordana Berjan (Program ds. Dzieci); Lee Hibbard, Elvana Thaci i James Lawson (Jednostka ds. Zarządzania Internetem); Paula Eck-Walters (Sekretariat Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji); Josef Huber, Yulia Pererva (Departament ds. Edukacji); Anca-Ruxandra Pandea, Menno Ettema, Aileen Donegan, Claire Uszynski i Maud Hoffman Boivin (Departament ds. Młodzieży) – w Radzie Europy.

Dołożyliśmy wszelkich starań, by odnaleźć i podać autorstwo cytowanych tekstów i ćwiczeń. Za ewentualne pominięcia przepraszamy, chętnie poprawimy je w kolejnych wydaniach.

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1 – O PODRĘCZNIKU

- 1.1 Wprowadzenie do podręcznika 9
- 1.2 Problem mowy nienawiści w sieci 10

ROZDZIAŁ 2 – KAMPANIA MŁODYCH NA RZECZ PRAW CZŁOWIEKA W INTERNECIE „BEZ NIENAWIŚCI”

- 2.1 O kampanii 15
- 2.2 Co mogą zrobić młodzi? 18

ROZDZIAŁ 3 – JAK KORZYSTAĆ Z PODRĘCZNIKA

- 3.1 Dlaczego powstał ten podręcznik? 21
- 3.2 Struktura podręcznika 23
- 3.3 Prowadzenie ćwiczeń 24
- 3.4 10 x co robić, a czego nie robić 26
- 3.5 Tematy i pytania 27

ROZDZIAŁ 4 – ĆWICZENIA

- Zbiorcza tabela z ćwiczeniami. 21 ćwiczeń dotyczących przeciwdziałania mowie nienawiści w sieci poprzez edukację o prawach człowieka 30

ROZDZIAŁ 5 – INFORMACJE DODATKOWE

- 5.1 Mowa nienawiści w sieci 176
- 5.2 Prawa człowieka 184
- 5.3 Wolność wyrażania opinii 190
- 5.4 Rasizm i dyskryminacja 197
- 5.5 Życie prywatne i bezpieczeństwo 203
- 5.6 Demokracja i uczestnictwo 207
- 5.7 Strategie kampanii 212
- 5.8 Umiejętność korzystania z internetu 216
- 5.9 Nękanie w sieci 228
- 5.10 Rada Europy a mowa nienawiści w sieci 232

ROZDZIAŁ 6 – ZAŁĄCZNIKI:

- 6.1 Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (w. skrócona) 238
- 6.2 Europejska Konwencja Praw Człowieka wraz z protokołami (w. skrócona) 239
- 6.3 Inne materiały dotyczące przeciwdziałania mowie nienawiści w sieci . . . 242

1

ROZDZIAŁ 1: O PODRĘCZNIKU

1.1 WPROWADZENIE DO PODRĘCZNIKA

Niniejszy podręcznik powstał jako wsparcie dla „Bez nienawiści” – kampanii młodych na rzecz praw człowieka w Internecie prowadzonej przez Radę Europy, której celem jest przeciwdziałanie mowie nienawiści w Internecie. Publikacja będzie przydatna dla edukatorów zajmujących się tym problemem

zarówno w ramach formalnego systemu edukacji, jak i poza nim. Podręcznik został opracowany z myślą o młodzieży w wieku od 13 do 18 lat, jednak niektóre ćwiczenia można dostosować do potrzeb pozostałych grup wiekowych oraz innych odbiorców.

Konieczność prowadzenia działań edukacyjnych dotyczących nienawiści w sieci wynika po części z narastającego problemu przemocy w Internecie, która często ma charakter skrajny, rasistowski i może zagrażać podstawowym wartościom demokratycznego społeczeństwa. Jednak nienawiść w sieci to nie tylko problem rasizmu i dyskryminacji – to również kwestia związana z tym, jak posługujemy się Internetem. Mowa nienawiści w sieci to względnie nowe zjawisko, które nie zostało dotychczas w pełni rozpoznane i zrozumiane, co oznacza, że świat nie wie jeszcze dokładnie, jak sobie z tym problemem poradzić.

Wiele dotychczasowych prób zwalczania nienawiści w sieci skupia się na mechanizmach kontroli – nienawiść ruguje się tam, gdzie się ona pojawia. Podejście zastosowane w niniejszym podręczniku opiera się na założeniu, że mowa nienawiści jest **objawem** głębszego problemu. Ćwiczenia zamieszczone w tym podręczniku pomogą wskazać prawdziwe jej przyczyny i nauczą jak reagować, kiedy zetkniemy się z mową nienawiści.

*„Draż i kamień połamię
mi kości, ale słowa nigdy
mnie nie skrzywdzą”.*

Zgadzasz się?

Mowa nienawiści w sieci jest jak liście trującej rośliny, która zapuściła korzenie w głąb społeczeństwa. Przycinanie liści nie wystarczy, by dotrzeć do przyczyn problemu.

Podejście uwzględniające perspektywę praw człowieka

Ćwiczenia opisane w podręczniku powinny pomóc młodzieży w nabyciu wiedzy, umiejętności i wykształceniu takich postaw, by zasady obowiązujące w Internecie stały się odzwierciedleniem zasad panujących w świecie rzeczywistym – w „realu”.

Zasady te określono i uzgodniono ponad 60 lat temu. Znamy je jako prawa człowieka. Odnoszą się one do godności każdego człowieka, równości naszych praw, wolności oraz roli w decydowaniu i określaniu zasad, które powinny regulować nasze codzienne życie.

Podobnie jak sama kampania młodzieżowa, niniejszy podręcznik traktuje mowę nienawiści jako zagrożenie dla praw człowieka. Podejście zastosowane w ćwiczeniach uwzględnia perspektywę praw człowieka i opiera się na tych prawach. Dzięki temu podręcznik może pomóc nie tylko w przeciwdziałaniu mowie nienawiści w sieci, ale również w zrozumieniu praw człowieka, które obowiązują zarówno w „realu”, jak i w Internecie. Więcej informacji o tym podejściu w edukacji można znaleźć w rozdziale 3, a podstawowe informacje o prawach człowieka w rozdziale 5.2.

Demokracja i obywatelstwo... w sieci

Niniejszy podręcznik opiera się na ugruntowanym przekonaniu, że przestrzeń w sieci to przestrzeń publiczna, dlatego też wszystkie zasady demokratycznego społeczeństwa **mogą i powinny** być stosowane również w Internecie. W takiej sytuacji to młodzież ma do odegrania szczególnie ważną rolę w przeciwdziałaniu mowie nienawiści.

Młodzi ludzie są obywatelami również w Internecie. Oznacza to, że w sieci mogą wyrażać swoje aspiracje i formułować problemy, podejmować działania oraz zgłaszać osoby, które naruszają prawa człowieka w Internecie. Co więcej - mogą też być obrońcami praw człowieka w sieci.

Sieć to także przestrzeń aktywności, która zakłada znajomość i świadomość procesów rządzących Internetem. W poszczególnych ćwiczeniach opisanych w niniejszym podręczniku analizujemy sposoby interakcji w sieci - to, jak młodzież może podjąć działania w Internecie oraz prowadzić kampanie na rzecz lepszego i bezpieczniejszego Internetu.

Podstawowe informacje dotyczące demokracji, kampanii internetowych i znajomości sieci znajdują się w rozdziale 5.

1. 2. PROBLEM MOWY NIENAWIŚCI W SIECI

Nowe możliwości, nowe zagrożenia

Wraz z pojawieniem się Internetu zwiększyły się możliwości interakcji między ludźmi. Internet dał nam - przynajmniej w teorii - możliwość porozumienia się niemal z każdą osobą na świecie. Właściwie każdy może poznać to, co myśli jakaś osoba siedząca

w swoim pokoju na drugim końcu świata! Dzięki dostępowi do Internetu każdy może tworzyć treści w sieci lub zabierać głos publicznie. Wydaje się, że prawie nikt nie może zabronić nam swobodnego wyrażania myśli.

To wartość, której nikt nie chciałby stracić. Nie powinien jednak dziwić fakt, że wciąż rozwijająca się sieć relacji i interakcji w Internecie odzwierciedla i wzmacnia liczne problemy, z jakimi ludzie od dawna borykają się w „realu”. Nietolerancja i nienawiść towarzyszą naszemu społeczeństwu właściwie od zarania dziejów. Według licznych badań w ostatnich latach takie postawy nasiliły się.

Problem w tym, że jeśli będzie mniej tolerancji dla odmienności i jeśli nie wyznaczymy granic dla negatywnych zachowań, to nietolerancja - i nienawiść - znajdą swój wyraz w tym, co ludzie robią, i w tym, co mówią. W Internecie, dzięki nowym sposobom wypowiedzi, mamy możliwości kontaktu z o wiele większą liczbą ludzi. Jednak granice tego, co można powiedzieć w sieci, są dużo słabsze niż poza nią. W Internecie możemy powiedzieć coś, czego nigdy nie odważylibyśmy się powiedzieć w „realu”.

Jeżeli mowa nienawiści poza Internetem postrzegana jest jako problem, który należy rozwiązać, to czy możemy ignorować ją w sieci?

Co jest gorsze...?

Wypowiedź na publicznym spotkaniu

„Jesteś gejem? To się lecz, żeby w ogóle należeć do ludzkości”.

Komentarz na forum w Internecie

„Jesteś gejem? To się lecz, żeby w ogóle należeć do ludzkości”.

A czy ty wiesz, co w Internecie piszczy?

Zajrzyj na stronę 180, gdzie znajdziesz garść przykładów. Albo poszukaj ich w Internecie.

Kto sprawdza?!

Czy w sieci łatwiej jest wyrazić swe najciemniejsze myśli?

Skala problemu

„Zgwałcę cię jutro o 21. Spotkamy się koło twojego domu????”¹.
 „Nie chcemy was tutaj, wracajcie do siebie i niszczone kraj, a nie nasz!!!”².
 „Ty głupi ****! Twoja matka to małpa, a ojciec gwałcił!”³.

Monitorowanie skali mowy nienawiści w Internecie jest niezwykle trudne. To właśnie ułatwia rozpowszechnianie nienawiści w sieci i utrudnia jej kontrolowanie przez władze czy inne podmioty. Kilka organizacji próbowało ocenić skalę problemu, wszystkie stwierdziły, że nienawiść w sieci staje się coraz powszechniejsza.

Wzrost liczby stron propagujących nienawiść

- Jak pokazuje doroczny raport Centrum Szymona Wiesenthala na temat cyfrowego terroru i nienawiści⁴, w 2011 roku liczbę „problematycznych stron w sieciach społecznościowych, na forach, blogach, twitterze itp. skupionych wokół subkultury nienawiści” oszacowano na 14 000. W 2010 roku takich stron było o 12% mniej.
- System bezpieczeństwa w Internecie Websense, który monitoruje około 15 000 stron internetowych propagujących „nienawiść i walkę”, donosi, że liczba stron internetowych upowszechniających rasizm, nienawiść oraz przemoc potroiła się w 2009 roku⁵.

-
- 1 Tweet adresowany do Stelli Creasy (brytyjskiej deputowanej).
  - 2 Z profilu na Facebooku „Azylanci spieprzajcie”.
  - 3 Tweet wysłany po ataku serca Fabrice’a Muamby, piłkarza pochodzącego z Demokratycznej Republiki Kongo.
  - 4 Raport na temat cyfrowego terroru i nienawiści przedstawiony w Muzeum Tolerancji, luty 2011, www.wiesenthal.com/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=lsKWLbPJLnF&b=4441467&ct=9141065.
  - 5 „Racism, hate, militancy sites proliferating via social networking”, Networkworld, maj 2009, www.networkworld.com/news/2009/052909-hate-sites.html.

W innych badaniach próbowano określić, w jakim stopniu młodzież styka się z nienawiścią w Internecie.

Młodzież a nienawiść w sieci

- W Europie 6% internautów w wieku od 9 do 16 lat twierdzi, że było zastraszanych w sieci, a 3% przyznaje się do zastraszania innych⁶.
- 16% młodych internautów w Kanadzie twierdzi, że zamieszczało w Internecie komentarze pełne nienawiści wobec konkretnego człowieka lub grupy osób⁷.
- 78% respondentów w ankiecie internetowej stwierdziło, że regularnie spotykają się z mową nienawiści w sieci. Najczęściej jej ofiarą padają osoby LGBT (70%), muzułmanie (60%) i kobiety⁸.

-
- 6 Z ankiety EU Kids Online: [www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%2011%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%2011%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf).
  - 7 Z ogólnokrajowej ankiety „Młodzi Kanadyjczycy w sieciowym świecie” przeprowadzonej wśród 5272 dzieci i nastolatków z klas od 4 do 11, a także wyników badań jakościowych w grupach fokusowych rodziców i młodzieży w wieku 11-17 lat, 2003-2005.
  - 8 Internetowa ankieta Rady Europy przygotowana na potrzeby kampanii „Bez nienawiści”, 2012, www.coe.int/youthcampaign.

2

ROZDZIAŁ 2: KAMPANIA MŁODYCH NA RZECZ PRAW CZŁOWIEKA W INTERNECIE „BEZ NIENAWIŚCI”

„Mowa nienawiści według definicji Komitetu Ministrów Rady Europy obejmuje wszelkie formy wypowiedzi, które podżegają, szerzą, promują lub usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nienawiści opartej na nietolerancji, w tym nietolerancję wyrażoną przez agresywny nacjonalizm, etnocentryzm, dyskryminację oraz wrogość wobec mniejszości, imigrantów i osób o pochodzeniu imigranckim. Na potrzeby kampanii inne formy dyskryminacji i uprzedzeń, takie jak antyromskość, chrystianofobia, islamofobia, mizoginia, seksizm i dyskryminacja na podstawie orientacji seksualnej czy identyfikacji płciowej, również są traktowane jako mowa nienawiści”.
Więcej o kampanii: <http://nohatespeechmovement.org>
Kampania w Polsce: <http://beznienawisci.pl>

2.1 O KAMPANII

Kampania Rady Europy przeciwko mowie nienawiści w sieci ma na celu podnoszenie świadomości, zmianę postaw oraz mobilizowanie młodzieży do przeciwdziałania mowie nienawiści. Kampania, która rozpoczęła się 22 marca 2013 i potrwa do końca 2015 roku, jest elementem szerszych działań Rady Europy na rzecz promocji praw człowieka w Internecie.

Rada Europy uważa mowę nienawiści za zagrożenie dla demokracji i praw człowieka. Kampania „Bez nienawiści”, której fundamentem są prawa człowieka, dotyczy nie tylko wykorzystywania mechanizmów prawnych w walce z mową nienawiści w Internecie, ani też nie polega wyłącznie na usuwaniu przypadków mowy nienawiści tam, gdzie się pojawiają. Kampania ma zachęcać do poszanowania wolności wyrażania opinii i podejmowania alternatywnych działań w reakcji na mowę nienawiści, włączając w to prewencję, edukację, podnoszenie świadomości, upowszechnianie samoregulacji wśród użytkowników sieci oraz wsparcie dla ofiar. Kampania ma służyć promowaniu praw człowieka w Internecie i zwiększaniu bezpieczeństwa w sieci.

Cele kampanii

Celami kampanii są:

- Zwiększenie świadomości na temat mowy nienawiści w sieci oraz zagrożeń, jakie niesie dla demokracji i dla młodych ludzi;

- Promowanie świadomego korzystania z mediów i Internetu;
- Wspieranie młodzieży w działaniach na rzecz praw człowieka, zarówno w sieci, jak i poza nią;
- Obniżenie poziomu akceptacji dla mowy nienawiści w sieci;
- Monitorowanie mowy nienawiści w Internecie i tworzenie narzędzi do walki z nią;
- Okazywanie solidarności z osobami i grupami narażonymi na mowę nienawiści w sieci;
- Wspieranie rozwoju i spójności narzędzi europejskiej polityki dotyczącej walki z mową nienawiści;
- Zwiększanie obywatelskiego uczestnictwa i zaangażowania młodych w sieci oraz umożliwienie młodzieży poznania procesów, jakim podlega Internet.

Narzędzia kampanii

Krajowe komitety kampanii

Kampanię promują Rada Europy i jej europejscy partnerzy, a realizują krajowe komitety kampanii w państwach członkowskich.

Strona internetowa koordynatorów kampanii:

www.coe.int/youthcampaign

Jest to portal organizatorów kampanii na szczeblu krajowym i europejskim. Zawiera aktualne informacje o postępie prac prowadzonych w ramach kampanii, w tym dane kontaktowe krajowych komitetów i koordynatorów.

Strona kampanii w Polsce: <http://beznienawisci.pl>

Platforma internetowa kampanii „Bez nienawiści”:

<http://nohatespeechmovement.org/>

Platforma internetowa wspiera kampanię i jest jej „wizytówką”. Na stronie znajdują się wypowiedzi młodych ludzi, w tym wykonane przez nich filmy i zdjęcia. Każdy może zarejestrować się jako użytkownik strony i dołączyć do kampanii. Moderatorami platformy są wolontariusze i aktywiści internetowi.

Obserwatorium mowy nienawiści:

<http://nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch>

Jest to zakładka strony internetowej kampanii przedstawiająca przykłady mowy nienawiści w sieci zgłoszone przez użytkowników. Oferuje ona możliwość dyskusji i zachęca młodych ludzi zaangażowanych w kampanię do organizowania działań przeciwko mowie nienawiści.

Blog „Kampania w działaniu”

Na stronie www.nohatespeechmovement.org znajduje się blog, na którym aktywiści i partnerzy kampanii mogą zamieszczać informacje o swoich działaniach oraz inicjatywach podejmowanych w całej Europie. Blog umożliwia również dyskusję na temat kwestii bieżących dotyczących mowy nienawiści i samej kampanii.

Forum „Włącz się do dyskusji”

Na forum pod adresem <http://forum.nohatespeechmovement.org/> każdy może włączyć się do dyskusji na temat mowy nienawiści w sieci i poza nią oraz wielu innych spraw związanych z kampanią. Moderatorami forum są wolontariusze i aktywiści internetowi.

Wydarzenia

Chociaż główne działania prowadzone są w Internecie, kampania realizowana jest również poza nim. Organizowane są szkolenia, seminaria, konferencje, wydarzenia dla młodzieży, festiwale i flashmoby oraz, oczywiście, mnóstwo ćwiczeń edukacyjnych w szkołach i poza nimi.

Europejskie dni działania

Są to zorganizowane wydarzenia odbywające się w trakcie kampanii, w których uczestniczą aktywiści zaangażowani na poziomie krajowym i europejskim. Każdy dzień poświęcony jest innemu aspektowi mowy nienawiści i zachęca do działania na rzecz konkretnych grup narażonych na mowę nienawiści. Dni działania mają swój program i dotyczą różnych aktywności w Internecie, koordynowane są przez moderatorów-wolontariuszy. Terminy i tematyka dni działania są często aktualizowane – ich program można sprawdzić na stronie internetowej kampanii!

Przykłady planowanych dni działania:

- 11 lutego – Dzień Bezpieczniejszego Internetu
- 8 marca – Dzień Działania przeciwko Mizoginii i Seksizmowi
- 21 marca – Dzień Działania przeciwko Rasizmowi i Ksenofobii
- 8 kwietnia – Europejski Dzień Działania i Solidarności Ze Społecznością Romską
- 17 maja – Dzień Działania przeciwko Homofobii i Transfobii
- 20 czerwca – Dzień Działania na rzecz Uchodźców i Azylantów
- 6 lipca – Dzień Działania przeciwko Islamofobii i Nietolerancji

- 22 lipca - Dzień Działania na rzecz Ofiar Przestępstw Motywowanych Nienawiścią
  - 21 września - Dzień Działania na rzecz Pokoju
  - 9 listopada - Dzień Działania przeciwko Faszyzmowi i Antysemityzmowi
  - 10 grudnia - Dzień Działania na rzecz Praw Człowieka w Sieci
- Aktualną listę dni działania można znaleźć pod adresem:
www.coe.int/youthcampaign

Narzędzia edukacyjne**Niezbędnik kampanii**

Niezbędnik dostarcza informacji na temat kampanii oraz zapewnia praktyczne i metodologiczne wsparcie w prowadzeniu kampanii w sieci.

Uczymy się o mowie nienawiści

Internetowy moduł nauczania - szybkie i proste wprowadzenie w tematykę mowy nienawiści, w tym również w sieci.

Podręcznik Zakładki

Podręcznik jest ważnym narzędziem kampanii. Powstał z myślą o nauczycielach i edukatorach. Powinien pomagać w zachęceniu do działania jak największej liczby młodych ludzi znających kampanię i gotowych do niej dołączyć.

Filmy

Filmy wprowadzają w tematykę mowy nienawiści w sieci, przedstawiają cele kampanii „Bez nienawiści” oraz jej narzędzia. Wiele z nich można znaleźć na stronie internetowej kampanii: www.nohatespeechmovement.org.

2.2 CO MOGĄ ZROBIĆ MŁODZI?

Możliwości wsparcia kampanii jest dużo więcej, niż wskazano poniżej. Dodatkowe propozycje podano w „Pomysłach na działanie” pod koniec opisu ćwiczeń w niniejszym podręczniku. Oto krótka lista możliwości udziału w kampanii:

- Przyłącz się do kampanii na stronie www.nohatespeechmovement.org;
- Subskrybuj biuletyn kampanii, zamieść zdjęcia lub filmy i rozmawiaj z innymi na stronie internetowej kampanii (<http://forum.nohatespeechmovement.org/>);

- Monitoruj mowę nienawiści w sieci i zgłaszaj jej przykłady do Obserwatorium Mowy Nienawiści: www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch;
- Weź udział w europejskich dniach działania, zorganizuj własne wydarzenie krajowe;
- Odwiedź stronę koordynatorów kampanii w Polsce: <http://beznieawisci.pl/>. Dowiedz się jak możesz, wraz ze swoją grupą, zaangażować się w kampanię;
- Podziel się informacjami o swoich działaniach i dowiedz więcej o działaniach innych na blogu „Kampania w działaniu”;
- Włącz się do dyskusji na temat mowy nienawiści w sieci i kampanii na forum <http://forum.nohatespeechmovement.org/>;
- Promuj kampanię na Facebooku (<https://www.facebook.com/nohatespeech>) i na Twitterze (#nohatespeech @nohate_speech);
- Podejmij działania w sieci i poza nią, by promować prawa człowieka dla wszystkich oraz walczyć z mową nienawiści!

Kampania stale się rozwija dzięki zaangażowaniu wolontariuszy i aktywistów zarówno w sieci, jak i w „realu”. Dzięki temu na stronie internetowej kampanii znajdziesz dużo więcej materiałów, w tym pomysły, zasoby, petycje i szczegółowe informacje o planowanych wydarzeniach. Daj swojej grupie czas na zapoznanie się ze stroną internetową i zastanówcie się wspólnie, jak możecie przyłączyć się do kampanii.

3

ROZDZIAŁ 3: JAK KORZYSTAĆ Z PODRĘCZNIKA

W niniejszym rozdziale przedstawiamy krótki opis ogólnej struktury podręcznika, celów i metodologii. Powinno to pomóc w zrozumieniu podejścia edukacyjnego oraz w planowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z grupą.

3.1 DLACZEGO POWSTAŁ TEN PODRĘCZNIK?

Mowa nienawiści to atak na osoby już i tak narażone na dyskryminację. Jest ona zarzewiem napięć, dodatkowych nierówności, a nawet przemocy. Rada Europy uważa mowę nienawiści za zagrożenie dla demokracji i praw człowieka.

Kampania „Bez nienawiści” opiera się na założeniu, że działania służące rozwiązaniu tego problemu muszą obejmować prace na wielu poziomach. Problem i jego rozwiązania nie zawsze są proste. Niniejszy podręcznik powstał z myślą o wsparciu inicjatyw edukacyjnych, które umożliwią młodym ludziom znalezienie własnych sposobów mierzenia się i radzenia sobie z problemem mowy nienawiści w sieci. Pomoże im nabyć potrzebne umiejętności oraz zmotywuje, by mogli odegrać aktywną rolę w kampanii oraz w kształtowaniu takiego Internetu, w którym należycie szanuje się prawa człowieka i zasady demokratycznego uczestnictwa.

Młodzi ludzie to nie tylko „świadkowie” mowy nienawiści w sieci – wielu z nich padło już jej ofiarą, inni zostali wciągnięci w nękanie. Inicjatywy edukacyjne muszą to uwzględniać i trafiać do wszystkich tych osób. Mając to na uwadze, ćwiczenia w niniejszym podręczniku opracowano tak, by osiągnąć siedem głównych celów.

Cele podręcznika

- Umożliwienie edukatorom, w systemach edukacji formalnej i pozaformalnej, poruszania problemu mowy nienawiści i włączenia społeczności szkolnej w kampanię „Bez nienawiści”;
- Pomoc młodym ludziom w nabywaniu umiejętności, które pomogą im rozpoznawać mowę nienawiści w sieci, zmotywują i pozwolą działać na rzecz praw człowieka w Internecie;
- Podnoszenie świadomości na temat praw człowieka i promowanie wizji Internetu realizującego te idee;
- Wspieranie edukacji o prawach człowieka poprzez pozaformalne podejście do uczenia się oraz kształtowanie postaw krytycznych u dzieci i młodzieży;
- Upodmiotowienie i wzmocnienie osób padających ofiarą mowy nienawiści w sieci lub na to narażonych;